

V zmanjšanje te učiteljske mizerije so skoro vse dežele segle več ali manj globoko v finančne žepe, le Nižje Avstrijsko, Kranjsko, Istra in Tirolska so ostale trdovratne in so mnenja, da učiteljstvo lahko shaja s 1200 kronami letne plače.

A tudi v teh deželah se jasni, razen na — Kranjskem. Celo iz »črne« Tirolske je došel glas, da je dež. zbor zvišal učiteljske plače. Postavil je v proračun 800.000 kron. Na Nižjem Avstrijskem se tudi pečajo z izboljšanjem učit. plač; takisto poročajo učiteljski glasovi iz kršne Dalmacije, da se jim izboljša gmotni položaj. Edino na Kranjskem ovirajo gotovi ljudje s svojimi orgijami v deželni zboru povišanje naših plač. O tem smo že mnogo govorili. Ker smo pa govorili resnico, smo morali čuti neizmerno mnogo očitani in psovanj. »Resnica kolje oči.« Ta rečenica je popolnoma uveljavljena.

Narodna-napredna stranka je pač ostala mož-beseda in podala takoj v početku minulega zasedanja nujni predlog o izboljšanju učiteljskih plač. In celo sam deželni predsednik, kar je pač unikum v avstrijskem parlamentarizmu, je podal dež. zboru nujni predlog v imenu dež. šol. sveta o izboljšanju učit. plač. Mislimo, da je predlog te korporacije, namreč dež. šol. sveta, pač dovolj merodajna sodba, da je popolnoma utemeljena zahteva izboljšanja učiteljskega beraštva. Kam prijadramo na Kranjskem s šolstvom, ako pojde tako dalje, nam pokaže najbližja prihodnost. Pričetek je že storjen. Saj vidimo, kako tepta naš visoki deželni šolski svet z obema nogama vse obstoječe državne šolske zakone, ko nastavlja na enorazrednicah, dvorazrednicah in večrazrednicah same učiteljice in pomožne učne osebe brez vsakega izpita.

Kranjski klerikalci so pa komodne misli, da učiteljstvu ni treba izboljšati plač. Zgodilo se je celo, da so tuintam v svojem glasilu celo zasmehovali zahtevo kranjskega učiteljstva po izboljšanju plač. Ne vemo, kje so sedaj oni sirenski glasovi, ki so jih tolikokrat peli, ko so vabili kranjsko učiteljstvo v svoje objeme. Nestrpno smo pričakovali prvih sej deželnega zbora, zakaj trdno smo bili prepričani, da dr. Šusteršič predloži deželnemu zboru listo 5000 kronarjev, torej listo onih ljudi, ki imajo letnih dohodkov najmanj 5000 kron in ki bode radovoljno prispevali k izboljšanju učiteljskih plač. S tem bi dr. Šusteršič rešil svojih 37.000 volilcev vseh težav in poslancu Hribarju — kot poročevalcu o deželnem proračunu — bi vzel najhujšo skrb. Ali naš up je šel po vodi! Mnogo so obetali in obetali in grozili. A sedaj vemo: Kranjska bo rešena z občo volilno pravico. Kranjski kmet si bo zasadil svoje vinograde z občo volilno pravico. Popravljal si bo z njo po raznih nesrečah razdrto domačijo. Uravnal si bo z njo vse polja mu razdirajoče vode in napolnil si bo z njo vse vodovode in zgradil vse ceste. In kranjski učitelj si bo lahko z občo volilno pravico napolnil svoj prazni želodec in plačal bo z njo prav lahko vse one dolgove, ki mu jih provzroča šolanje njegove nedolžne dece!

Toda ironijo in kritiko na stran! Učiteljstvo je do skrajnosti razburjeno. Pod neznosno pezo trpljenja in pomanjkanja umira in izgublja mirno kri.

Iz vseh kotov naše domovine done obupni klici: Dajte nam kruha!

Prijatelji učiteljstva naj več ne odlašajo, temuč nemudoma naj začno reševati — učitelja-trpina, zvestega služabnika domovine in naroda!

Shod goriškega učiteljstva.

Zadnjič smo omenili na kratko ta znamenit shod, danes priobčujemo obširneje nam došlo poročilo.

Dne 21. septembra je priredilo deželno učiteljsko društvo v Gorici impozanten shod učiteljstva iz vse dežele. Gledališka dvorana je bila natlačeno polna. Navzočih je bilo nad 400 učiteljev in učiteljic. Na shod so prišli tudi gg. poslanci dr. Tuma, Štrekelj in Lenassi ter c. kr. okr. šolska nadzornika gg. Finžger in Zurman. Shodu je predsedoval društveni načelnik g. A. Jacobi, zapisnikarja sta tajnika gg. Kutin in Jordan.

Otvorivši shod, omenja predsednik v krasnem govoru zapostavljanje učiteljstva od strani odgovornih faktorjev ter osvetljuje ravnanje narodnih zastopnikov pri razpravi o učiteljskem vprašanju v deželnem zboru. Priporoča solidarnost in jekleno neupogljivost, ki naj diči vsakega člana učiteljskega stanu, ter doda, da složni in odločni gotovo dosežemo svoj namen. Nato predloži brzojavke, ki so se odposlale Nj. Vel. cesarju, ministroma Koerberju in Hartlu ter namestništvu. V brzojavkah se zrcali ves neznosni položaj učit. stanu na Goriškem. Naj zvedo tudi na najvišjem mestu, kako postopajo z nami.

Po govoru predsednikovem se oglasi k besedi g. drž. poslanec Lenassi, ki pove strmečim poslušalcem, da hodi sicer že sedem let na Dunaj, a tam sploh ne more ničesar doseči, toliko manj za učiteljstvo. Zvrača vso krivdo na vlado, ki je baje absolutistična. Neki učitelj vpraša poslanca, čemu da sploh hodi na Dunaj, če ne more ničesar doseči, na kar pa seveda ni dobil odgovora.*)

Gospa Kersnik-Rottova, učiteljica v Pevmi, slika v jedernatem govoru splošen položaj stanu zaradi nepotrjenja znanega zakonskega načrta. Pravi, da so bile besede in obljube poslancev lepe, a njih dejanja niso bila lepa. Pravčasno smo spoznali njih skrite namene.**)

Ako bi tudi dala država prispevek za šolstvo, vedi Bog, če bi učiteljstvo kaj dobilo od tega. Poslanci nimajo srca za nas, niti dobre volje, odpomočinaši bedi. Nočejo storiti niti tega, kar zahteva pravica. Upajmo, da nam dajo vsaj sedaj to, kar nam gre. — Kakor predsednikov govor, tako so spremljali tudi govor gospe Kersnikove burni medklici, na koncu pa gromovit aplavz, ki je dokazal, da sta govorila vsemu učiteljstvu iz srca.

Kot govornik imenom italijanskega učiteljstva je nastopil gospod učitelj Domini. Opisuje pomanjkanje učiteljstva v deželi in kaže, kam pride narod brez dobro urejenega šolstva. Če deželni zbor učiteljstvu niti sedaj ne priskoči na pomoč, bo imelo to zapostavljanje najslabše posledice za šolstvo v deželi.***)

G. poslanec dr. Tuma pozdravlja toliko zavednost in vztrajnost med učiteljstvom in priporoča vedno odločnejšega nastopanja, da si pribori stan ono mesto v človeški družbi, ki mu gre po socialni važnosti. Zagotavlja učiteljstvo svojih najodkritejših simpatij in obljublja odločno se potegniti za izboljšanje položaja. — Njegov govor je bil sprejet z velikim navdušenjem. Zbor mu je izrekel zahvalo za njegovo od-

*) Poznamo poslance, ki so poslanci samo — zaradi sebe; n. pr. Šuklje! Toda ta ni edin! Poznamo še druge, ki si pridno in lepo postiljajo, da ležejo na mehko, ko pride doba. Učiteljstvo — kaj jim je mar? Uredn.

**) Tudi v drugih kronovinah je tako! Uredn.

**) Resnično! In kdo je kriv? Uredn.

krito naklonjenost, ki jo gosp. poslanec res tudi v dejanju kaže.

G. predsednik naznani, da so poslali sledeči gg. poslanci pismena opravičenja, ker niso došli k shodu: deželni glavar vitez dr. Pajer, dr. Egger, dr. Venuti, Naglos in msgr. Faiduti. Prebere prav presrečno pismo g. poslanca in odbornika dr. Maranija, ki zagotavlja učitelstvu svojo naklonjenost in pomoč in izjavlja, da se učiteljsko vprašanje mora ugodno rešiti, ker to zahteva korist vse dežele.

Jako energično govori g. učitelj Pizzul, ki pozivlja tovariše, naj zapuste nehvaležno deželo ter odidejo drugam, kjer vedo bolj ceniti ljudsko izobrazbo in važnost učiteljstva*) Te besede so izzvale burno pritrdjevanje. Dalje pripoveduje, da so v deželnem zboru, ozirom na učit. vprašanje mnoge stranke in različna mnenja. Liberalec bi rad plačal dvostroke šol. doklade, ako bi se prepovedal duhovnim vstop v šole, enako klerikalec, ako bi postale šole konfesionalne. Pravega in čistega namena ljudske izobrazbe in dobre vzgoje, ki nam jo da šola, upošteva le malokdo. (Resnica!)

Prekrasno in nad vse navdušeno je govoril meščanski učitelj Franzot. Njegov govor je bil mojstrski izliv čustev plemenite duše, ki gori vsa za prezirani stan, ki pa vendar daje narodom vse, kar sploh imajo idealnega. V svojem vznešenem govoru je poudarjal, kako sprejemajo drugod ljudske vzgojitelje, ko imajo shode; povedal je, kako je Postojna sprejela slovensko učiteljstvo o priliki zadnjega zborovanja »Zaveze«, in primerjal temu navdušenju nemarnost in brezbriznost naših goriških mogotcev za današnji shod. Končal je z iskrenim pozivom do učiteljstva, naj ohrani sedanjo svojo složnost in navdušenost, ki mora privedi do končne zmage. — Njegov govor je spremljal pravi vihar navdušenja vseh navzočih, ki je narastel koncem v gromovito pritrdjevanje, da se je kar dvorana tresla.

Na predlog g. predsednika je bila soglasno in z velikim navdušenjem sprejeta sledeča resolucija:

»Učiteljstvo najavnih ljudskih in meščanskih šolah poknežene grofije Goriško-Gradiščansko zbrano dne 21. sept. 1904. na zaupnem shodu v Gorici, siljeno po neznosnih gmotnih razmerah in zaradi vedno naraščajoče draginje, pričakuje od visokega deželnega zbora, da koj v sedanjem zasedanju končno uredi učiteljske pravne razmere, in to na temelju načrta zakona, ki ga je izdelalo deželno učiteljsko društvo.

Učitelji in učiteljice vse dežele odklanjajo obenem kar najodločnejše vso odgovornost za katerekoli posledice ki bi jih povzročilo zavlačevanje tega nujnega vprašanja!«

Po tej točki je bil dnevni red dovršen. Preden je g. predsednik shod zaključil, je izrekel vodstvu deželnega učit. društva zahvalo za njegovo neutrudljivo delovanje in neomejeno zaupanje vsega učiteljstva.

Naj bi obrodil ta prelepi in živahni shod obilo sadu ter pripomogel, da pride važni in zaslužni učiteljski stan že tekom sedanjega zasedanja deželnega zbora do svojih pravic. Povzdigne naj tudi zaupanje učiteljstva v moč lastne organizacije, kateri se ima zahvaliti za vse, kar je doseglo in kar še doseže!

*) A kje je ta dežela?!

Učiteljska beda.

Ta spis je prinesel neki nemški list, »das Lehrerehend in Tirol nur nach Tatsachen schildernd.« Toda mutatis mutandis velja ta opis tudi za učiteljstvo naših slovenskih, oziroma istrsko-hrvaških pokrajin; zato ga podajemo v svobodnem prevodu:

Velika je vas, v kateri deluje učitelj kot šolski voditelj in organist. Že nad dvajset let marljivo in vestno uči in vzgaja sinove in hčerke domovine. Toda njegova dolga službena leta nič ne premenijo ubožne njegove plače, celih 400 gld. na leto poleg majhne doklade, ki jo ima kot šolski voditelj. Naš učitelj je tudi organist. Toda njegova organistovska plača ni v nikaki razmeri s trudom, ki je združen z njo; zakaj navada je, da smejo rasti vse cene, le ne plačilo za učiteljev trud. S tem plačilom mora rediti rodovino, broječo 8 glav. Vrhutega občina ni prijazna šoli, niti ji ni bila nikoli prijazna, kakor svedoči šolska kronika.

To dejstvo kaže že pogled na šolsko poslopje, pa si poglej zgradbo od zunaj ali od znotraj. To je prastaro poslopje, ki je služilo nekoč drugemu namenu. Veža je gručava in ima globoke luknje. Hišna vrata so polomljena, a hišnim zidovom se pozna, da že davno niso bili pobeljeni. Stopnice so vse razhojene, a držaji ob njih se sumljivo majejo, če se jih oprimeš. Vrata in okna šolskih prostorov se slabo zapirajo. Da niso bila nikoli na novo pobarvana, temu se ni čuditi, saj je še šolska streha tako zanemarjena, da voda curkoma lije v notranje prostore. Ob deževnem vremenu je bilo treba z razpetimi dežniki previdno stopati po stopnicah, da ni kdo zdrsnil nizdolu. *)

V tej »šoli« se nahaja tudi »prosto stanovanje« za šolskega voditelja. Iz tega stanovanja spoznaš, kako je šoli »prijazen« dotični krajni šolski svet. Predsednik krajnega šolskega sveta je nekoč pregledoval šolske prostore, ker je bilo treba nekkih poprav; spremljal ga je šolski voditelj sam. Ob tej priliki povede šolski voditelj tega »mogočnjaka« v svojo spalnico, da mu pokaže strop, ki se je uprav nad posteljo učiteljevo tako nagibal, da je vsakdo lahko spoznal, da je smrtno-nevarno spati pod takim stropom. A kaj je rekel predsednik krajnega šolskega sveta? Izjavil je, da tako nagibanje stropa ni nič nenavadnega in da zaradi tega ne more dovoliti poprave. Kaj ne, »moder mož« ta predsednik krajnega šolskega sveta?

Šolskemu voditelju ni preostalo nič drugega kakor: ali prestaviti posteljo drugam, da bi se ognil nevarnosti ponoči, ali pa podpreti zid s koli. Zaradi nedostajajočega prostora je storil zadnje.

Zdajci vstopi učitelj v svoje stanovanje. Povsod v njem sta vladala red in snaga, dasi je bilo vidno na prvi pogled, da imajo prebivalci teh prostorov le to, kar je najnujnejše potrebno.

Učitelj se truden in izmučen spusti na preprosto zofo. Ravno kar prihaja iz šole. Stokajoč si potegne z roko preko ohraza, ki je razoran od samih skrbi ter déje svoji soprogi, marljivo delajoči pri šivalnem stroju: »Oh, kako nehvaležna je reč, biti učitelj v taki deželi! Starejši učenci, ki celih 6 mesecev ne prihajajo v nobeno šolo, vstopijo jeseni kot poludivjaki v šolo, in toliko da smo jih z velikim trudom in muko olikali, da so vsaj podobni ljudem: — že mine

*) Dr. Šusteršič bi dejal, da je tudi ta pasja razlupanost — palača. Uredništvo.

krito naklonjenost, ki jo gosp. poslanec res tudi v dejanju kaže.

G. predsednik naznani, da so poslali sledeči gg. poslanci pismena opravičenja, ker niso došli k shodu: deželni glavar vitez dr. Pajer, dr. Egger, dr. Venuti, Naglos in msgr. Faiduti. Prebere prav presrečno pismo g. poslanca in odbornika dr. Maranija, ki zagotavlja učitelstvu svojo naklonjenost in pomoč in izjavlja, da se učiteljsko vprašanje mora ugodno rešiti, ker to zahteva korist vse dežele.

Jako energično govori g. učitelj Pizzul, ki pozivlja tovariše, naj zapuste nehvaležno deželo ter odidejo drugam, kjer vedo bolj ceniti ljudsko izobrazbo in važnost učiteljstva*) Te besede so izzvale burno pritrdjevanje. Dalje pripoveduje, da so v deželnem zboru, ozirom na učit. vprašanje mnoge stranke in različna mnenja. Liberalec bi rad plačal dvostroke šol. doklade, ako bi se prepovedal duhovnim vstop v šole, enako klerikalec, ako bi postale šole konfesionalne. Pravega in čistega namena ljudske izobrazbe in dobre vzgoje, ki nam jo da šola, upošteva le malokdo. (Resnica!)

Prekrasno in nad vse navdušeno je govoril meščanski učitelj Franzot. Njegov govor je bil mojstrski izliv čustev plemenite duše, ki gori vsa za prezirani stan, ki pa vendar daje narodom vse, kar sploh imajo idealnega. V svojem vznešenem govoru je poudarjal, kako sprejemajo drugod ljudske vzgojitelje, ko imajo shode; povedal je, kako je Postojna sprejela slovensko učiteljstvo o priliki zadnjega zborovanja »Zaveze«, in primerjal temu navdušenju nemarnost in brezbriznost naših goriških mogotcev za današnji shod. Končal je z iskrenim pozivom do učiteljstva, naj ohrani sedanjo svojo složnost in navdušenost, ki mora privedi do končne zmage. — Njegov govor je spremljal pravi vihar navdušenja vseh navzočih, ki je narastel koncem v gromovito pritrdjevanje, da se je kar dvorana tresla.

Na predlog g. predsednika je bila soglasno in z velikim navdušenjem sprejeta sledeča resolucija:

»Učiteljstvo najavnih ljudskih in meščanskih šolah poknežene grofije Goriško-Gradiščansko zbrano dne 21. sept. 1904. na zaupnem shodu v Gorici, siljeno po neznosnih gmotnih razmerah in zaradi vedno naraščajoče draginje, pričakuje od visokega deželnega zbora, da koj v sedanjem zasedanju končno uredi učiteljske pravne razmere, in to na temelju načrta zakona, ki ga je izdelalo deželno učiteljsko društvo.

Učitelji in učiteljice vse dežele odklanjajo obenem kar najodločnejše vso odgovornost za katerekoli posledice ki bi jih povzročilo zavlačevanje tega nujnega vprašanja!«

Po tej točki je bil dnevni red dovršen. Preden je g. predsednik shod zaključil, je izrekel vodstvu deželnega učit. društva zahvalo za njegovo neutrudljivo delovanje in neomejeno zaupanje vsega učiteljstva.

Naj bi obrodil ta prelepi in živahni shod obilo sadu ter pripomogel, da pride važni in zaslužni učiteljski stan že tekom sedanjega zasedanja deželnega zbora do svojih pravic. Povzdigne naj tudi zaupanje učiteljstva v moč lastne organizacije, kateri se ima zahvaliti za vse, kar je doseglo in kar še doseže!

*) A kje je ta dežela?!

Učiteljska beda.

Ta spis je prinesel neki nemški list, »das Lehrerehend in Tirol nur nach Tatsachen schildernd.« Toda mutatis mutandis velja ta opis tudi za učiteljstvo naših slovenskih, oziroma istrsko-hrvaških pokrajin; zato ga podajemo v svobodnem prevodu:

Velika je vas, v kateri deluje učitelj kot šolski voditelj in organist. Že nad dvajset let marljivo in vestno uči in vzgaja sinove in hčerke domovine. Toda njegova dolga službena leta nič ne premenijo ubožne njegove plače, celih 400 gld. na leto poleg majhne doklade, ki jo ima kot šolski voditelj. Naš učitelj je tudi organist. Toda njegova organistovska plača ni v nikaki razmeri s trudom, ki je združen z njo; zakaj navada je, da smejo rasti vse cene, le ne plačilo za učiteljev trud. S tem plačilom mora rediti rodovino, broječo 8 glav. Vrhutega občina ni prijazna šoli, niti ji ni bila nikoli prijazna, kakor svedoči šolska kronika.

To dejstvo kaže že pogled na šolsko poslopje, pa si poglej zgradbo od zunaj ali od znotraj. To je prastaro poslopje, ki je služilo nekoč drugemu namenu. Veža je gručava in ima globoke luknje. Hišna vrata so polomljena, a hišnim zidovom se pozna, da že davno niso bili pobeljeni. Stopnice so vse razhojene, a držaji ob njih se sumljivo majejo, če se jih oprimeš. Vrata in okna šolskih prostorov se slabo zapirajo. Da niso bila nikoli na novo pobarvana, temu se ni čuditi, saj je še šolska streha tako zanemarjena, da voda curkoma lije v notranje prostore. Ob deževnem vremenu je bilo treba z razpetimi dežniki previdno stopati po stopnicah, da ni kdo zdrsnil nizdolu. *)

V tej »šoli« se nahaja tudi »prosto stanovanje« za šolskega voditelja. Iz tega stanovanja spoznaš, kako je šoli »prijazen« dotični krajni šolski svet. Predsednik krajnega šolskega sveta je nekoč pregledoval šolske prostore, ker je bilo treba nekkih poprav; spremljal ga je šolski voditelj sam. Ob tej priliki povede šolski voditelj tega »mogočnjaka« v svojo spalnico, da mu pokaže strop, ki se je uprav nad posteljo učiteljevo tako nagibal, da je vsakdo lahko spoznal, da je smrtno-nevarno spati pod takim stropom. A kaj je rekel predsednik krajnega šolskega sveta? Izjavil je, da tako nagibanje stropa ni nič nenavadnega in da zaradi tega ne more dovoliti poprave. Kaj ne, »moder mož« ta predsednik krajnega šolskega sveta?

Šolskemu voditelju ni preostalo nič drugega kakor: ali prestaviti posteljo drugam, da bi se ognil nevarnosti ponoči, ali pa podpreti zid s koli. Zaradi nedostajajočega prostora je storil zadnje.

Zdajci vstopi učitelj v svoje stanovanje. Povsod v njem sta vladala red in snaga, dasi je bilo vidno na prvi pogled, da imajo prebivalci teh prostorov le to, kar je najnujnejše potrebno.

Učitelj se truden in izmučen spusti na preprosto zofo. Ravno kar prihaja iz šole. Stokajoč si potegne z roko preko ohraza, ki je razoran od samih skrbi ter déje svoji soprogi, marljivo delajoči pri šivalnem stroju: »Oh, kako nehvaležna je reč, biti učitelj v taki deželi! Starejši učenci, ki celih 6 mesecev ne prihajajo v nobeno šolo, vstopijo jeseni kot poludivjaki v šolo, in toliko da smo jih z velikim trudom in muko olikali, da so vsaj podobni ljudem: — že mine

*) Dr. Šusteršič bi dejal, da je tudi ta pasja razlupanost — palača. Uredništvo.

šestmesečna zimska šola, in podivjanost nastopi zopet! Zdi se, da šolski zakon velja tukaj le za otroke pod desetimi leti, zakaj le-ti imajo dlje časa šolo, dasi le osem mesecev na kmetih. Potem pa zabavljajo, da »nova šola« ne dela čudežev, ko pride za največ otrok namesto 46 tednov, le polovica tega časa v pošte. In vrhutega še ta uboga plača, ki jo dobivamo učitelji! Vsak količkaj dostojen stan redi svojega moža; mi pa moramo živeti le ob mnogoštevilnih postranskih zasluškah! A pri tem moramo še biti veseli, če sploh še dobimo kaj takih »postranskih zasluškov«. Sicer pa jaz tukaj itak ničesar posebe ne zaslužim, ker ne klečepalim pred mogočnjaki!

Učiteljeva soproga zaustavi kolo ter žalostno pogleda svojega soproga: »Vidiš, dragi moj, tako se godi možu, ki ima svoje prepričanje! Delaj tako, kakor delajo mnogi tvoji tovariši! Ogibaj se tovarišev, ki so znani kot — »liberalci«; poišči si pa takih, ki so znani kot pobožni in krščanski, najsi njihova dela pričajo o baš nasprotnem. Prikupi se tem in hvali, kar oni hvalijo, pa zabavljaj na vse, na kar oni zabavljajo in kar oni obsojajo. Kakor oni, se ne brigaj niti ti, ali je tvoja sodba pravična ali nepravična!«

Učitelj pogleda soprogo nekoliko iznenadeno.

»Ako bi gotovo ne vedel, da bi me zaničevala, ko bi tako ravnal kakor me učiš, bi moral zdvojiti o tvojih besedah! Moral bi biti ničvreden hinavec, ako bi zatajil trdno svoje prepričanje, ki mi ga priporoča izkušnja, in sicer le zato, da bi se prikupil svojim nasprotnikom. Ali ne veš, kako ti »katoličani«, edini »ljubitelji« svojega bližnjega, govore o nas učiteljih in o naših siromašnih plačah? Ali si pozabila, da je pred kratkim vpliven dostojanstvenik rekel pri nekem omizju: »Učiteljem je preveč zrastel greben. Treba jih potlačiti, da jih navadimo — klečepalzenja!« Vedeti bi morala, da bi naši pobožni deželni poslanci, ki imajo le malo ljubezni do nas, ne rekali: »Učitelji imajo že zadosti, saj so izhajali tudi prej. Le nekoliko manj naj bi pijančevali i. t. d. Samo njihova vedna nezadovoljnost kriči po večjem plačilu!« In takih ljubeznivosti še več! Ti tudi veš, da so nam učiteljem v nekem »katoliškem« društvu očitali, da imamo preveliko — otrok, seveda svojih, zakonskih otrok. Toda mi učitelji smo že davno vajeni takih in enakih žalitev!*) Če pa moram gledati, kako mi ti hiraš vzpričo pomanjkanja dobre hrane in zaradi prenapornega dela, vzpričo skrbi in žalosti, tako da nisi že več niti senca nekdanje zdrave čvrste ženske: potem se mi srce krči v neizmerne bolesti. Kaj bo iz najinih otrok, ako mi ti — — toda pustiva, pustiva to grozno misel!« —

Učitelja je misel, da bi utegnil kmalu izgubiti svojo soprogo, dobro mater dragih mu otrok, tako pretresla, da si je zakril obraz z rokami ter glasno zastokal. Zdajci vstane soproga omahujoč ter sede poleg svojega moža. Roko mu ovije okrog vratu. »Umiri se, umiri se, dragi moj!« mu zašepeče tolažljivo. Bo že bolje, saj morajo nastopiti boljši časi tudi za mukotrpno učiteljstvo! Če te sila najbolj pritiska, tedaj se božja pomoč zablika — to pravi že pregovor. Sicer pa ti še veliko bolj trpiš vzpričo teh žalostnih učiteljskih plač! In vrhutega te še mnogo preganjajo, ker imaš svoje neomajno prepričanje! Jaz se v hišnih poslih lahko nemoteno vdajam svoji žalosti. Ti pa moraš biti v šoli dobre volje ter se iznebiti vseh skrbi, najsi te tlačijo kot mora!« —

»Da, ti si zmerom staro zlato srce!« odgovori učitelj, božajoč ubogo ženo. »Zmerom imaš zame tolažilno besedo, dasi sama nanjo ne verjameš... O, deželni zbor, koliko učiteljskega gorja imaš na vesti!« —

Najstarejši učiteljev sin, sedemleten, razumen deček, je bil v tem končal pisati po tablici. Žalostno je motril svoja roditelja. Ker sta oba, oče in mati, molčala, vtopljen v svojo žalost, se jima približa deček ter vsakemu ovije roko okoli vratu. »Ali sta že zopet žalostna zaradi deželnega zbora?« prične nedolžno govoriti. »To mora pa hud mož biti, ta deželni zbor, ki vaju tolikrat žalosti!« —

Oče pogladi sinčku lase po temenu, pomenljivo pogleda ženo ter deje, žalostno se nasmehnivši: »Deželni zbor ni en sam mož, ampak obstoji iz več mož, ki se kot najboljši možje v deželi posvetujejo o blaginji in o nezgodah domovine.«

»Potem pa morajo ti možje gotovo več slabega ukreniti za vas, ker ste zmerom tako žalostni!« Oče odgovori nekoliko ostreje: »Tega še ne razumeš in o stvareh, ki jih ne razumemo, nam ni govoriti!« —

Malo poparijo šolarčka te besede ter gre zopet pisat na tablico. Očividno pa ga ni zadovoljila očetova izjava. —

Zdajci vstopi njegov mlajši bratec. Jokaje jeca: »Otroci mi zabavljajo, da sem večna lakota in da mi vsi mnogo žremo in žremo. Potem se smejejo moji obleki rekoč: »Glejte ga, no, ta nosi še obleko svojega pradedi! To pa zato, kar so opazili, da imam že ponošeno obleko. Oh, koliko nas dražijo pač ti hudi otroci, in vendar nismo storili nikomur nič žalega.« —

»In vendar«, primetne starejši bratec, »se tem naga-jivcem godi mnogo bolje nego nam! Pogosteje nego mi dobivajo nova oblačila; tudi imajo lepe šolske torbe, vsakovrstne igrače in mnogi imajo celo drsalice. Tudi imajo skoro vsi gorkejša oblačila nego mi, in če se mi kdaj tresemo mraza, se nam smejejo, vprašujoč nas, ali bomo zimska oblačila nosili šele poleti. Če pa tudi nje naposled strese mraz, imajo vsi doma gorko zakurjene sobe, dočim nas tudi tukaj večkrat zebe, da komaj držimo pisalo, hoteč pisati. Skoro se zdi, da nas tudi ljubi Jezušček nima tako rad kakor hudobne otroke, ki se rogajo našemu uboštvu; zakaj nam nikoli ne prinaša tako lepih reči kakor njim!« —

»Ne!« vzkipi zdaj oče. »Tako ni smeti soditi o ljubem Jezuščku! Jezušček hoče vsem otrokom napravljati veselje; a vendar ima rajši otroke, ki dobivajo sicer manjša darila, a so v zlic temu z njimi zadovoljni. Da se pa drugim otrokom bolje godi, to prihaja od tod, ker povsod najdeš več denarja kakor pri nas — učiteljih!« —

S stisnjenim glasom je govoril oče te besede. In kakor v posmeh se oglasi pismonoša in prinese učitelju dve opominski pismi! Učitelj pogleda napis obeh tvrdk in se preplaši. Vsota obeh terjatev je znašala 60 K. To sicer ni velika vsota, a za ubogega učitelja je to — mesečna plača! Obe pismi sta sklepali z željo, naj bi račun kmalu poravnal, ker bi bile sicer »neljube posledice neizogibne«. Učitelju zagorita lici, zakaj jezilo ga je in sram ga je bilo, da ga tako terjajo, a vendar ne more zadostiti terjatev, ker nima denarja. —

Globoko vzdihnivši, položi računa pred svojo soprogo. Ta se je bila namreč v tem zopet napravila na svoje delo. Toda ko je zaslišala toževanje svojih ubogih otrok in je pregledala terjalni pismi, ji je postalo tako hudo, da se ni mogla več vzdrževati solza. Pokrije si blede obraz s suhimi

* Tako zna očitati tudi g. s. Kamna.

rokami, ter se vda svoji žalosti. Zdaj nima več tolažilnih besed za soproga, ker je sama jako potrebna tolažbe. V njenem razžaljenem srcu se je nekaj oglašalo kakor očitane: »O ti moj ljubi Bog, ali ne bivaš več tamgori, da ne lajšaš tolikega gorja in da moreš gledati toliko bedo!« — Potem se vda globokemu razmišljanju. Spomni se, kako srečno je živela v začetku zakona ob strani dragega ji soproga. Bila je zdrava in čvrsta. Tudi ko sta dobila že dvoje, troje otrok, sta živela dokaj zadovoljno, najsi sta pogrešala te in one udobnosti. Toda ona si je takrat precej prisluzila s šivanjem. In ko tudi to ni zadostovalo, se je lotila svoje dote, ki jo je dobila, stopivši v zakon. Sicer pa je vsako leto pred otvorjenjem deželne zbornice šlo od ust do ust: »Letos bodo učiteljem izboljšali plačel.« Tako je gineval čas ob brezuspešnih upih, ob brezuspešnem čakanju! Vsako leto je doneslo našemu učitelju novo prevaro in novega — potomca (otroka). Stroški so prihajali čedalje večji, imetje učiteljeve žene pa čedalje manjše, dokler niso ga porabili do zadnjega vinarja. Kajpada ji je krvavelo srce ob tem, a rajša kakor bi delala dolge, se je iznebila zadnjega vinarja in prodala zadnje dragotine! In zdaj — bilo je vendar vse zaman! Delo se je pomnožilo, dobre, krepilne hrane ni bilo več zmoči, ko se je rodbina tako pomnožila. Da bi imela deklo, o tem niti ni bilo misliti, ob skromni plači učiteljevi. Prenaporno delo, v žalosti in skrbeh prečute noči pa so napravile še ne 30 letno ženo tako, da je izgledala kakor slabotna starka: oslabela in venoča! Rokodelčeve žene in kmetice so se ponašale s svojimi oblekami; a ona, žena učiteljeva, je vselej ob nedeljah z nekakim strahom zahajala v cerkev, ker je imela ubožno obleko in je vedela, da se ji sosede rogajo vzpričo njenega ubožstva! A naposled se je tega privadila; privadila se je bila odrekati se vsemu dobremu. Toda misel, kaj bo z njenim možem in z njenimi otroki, ako — kakor se je bilo bati — resno zbolijo, ta misel jo je mučila skoro do blaznosti. Bila je prepričana, da bi kaka druga gospodinja — in take bi bilo treba v hišo, če bi ona obležala — z mesečno plačo njenega moža ne izhajala niti 10 dni, a kamo li ves mesec! —

V teh premišljevanjih začuti, da jo nekdo vleče za predpasnik. Velike žalostne oči njene triletne Milke se uprovanjo. »Mama, lepo prosim malce kruha.« Tako boječe zaprosi deklica. Nov trn se zasaadi v srce ubogi materi, zakaj bilo je ob koncu meseca in že več dni ni mogla kupiti kruha, ker ni imela občema. Tolažilno pogladi deklici kodraste lase in solza se ji utrne v oči, ko izpregovori: »Nimamo kruha, ubogi moj otrok, ali dva kuhana krompirja sta še v loncu, pojdi z mano!« S temi besedami odide izmučena žena v kuhinjo. Drugi otroci v sobi se spuste za njo, kličejo: »Mama, mama, tudi meni krompirčka!« — Zavladala je v sobi tihota, ki jo je motilo le tiktakanje stenske ure in vzdihovanje ubogega učitelja.

Zdajci nekdo potrka na duri. »Prosto!« se odzove učitelj, in pri tej priči vstopi vaški eksekutor. V svoje opravilno jeclja nekaj, potem pa pride s pravo besedo na dan: »Ne vem, kako se mi to zdi, a dana mi je naloga, da tukaj iztrejam šolnino za vaše otroke, ki obiskujejo domačo šolo!«

Učitelj odgovori brez vseh ovinkov: »Storil bom svojo dolžnost in šolnino plačal. Toda ker ta hip nimam toliko denarja, naznanite svojim predstojnikom, od katerih ste prejeli ukaz, da me terjate, naj mi dotično vsoto utrgajo na plači. Tudi jim povejte, da ne poznam nobenega učitelja v okolici, ki bi moral za svoje otroke plačevati šolnino.«

»Že povem,« odgovori izterjevalec odhajaje. »Meni samemu se je čudno zdelo, da od vas zahtevajo šolnino, saj tudi črednik ne plačuje črednine za svojo živino! Z Bogom, gospod učitelj!«

Učitelj se vglobi v tožno premišljevanje. Koliko je moral že pretrpeti le zato, ker je vztrajal pri svojih načelih in ker se je ob vsaki priliki vselej neustrašeno potegnil za čast nove šole. Mnogi njegov kolega se je ščeperil zdaj v veliki časti vsepovsod in dobival od občine in od krajnega šolskega sveta prednost in podporo. In zakaj? Le zato, ker se je uklonil dvojnemu pritisku: materijalni sili in preganjanju klerikalnih mogočnjakov! »Ali naj tudi jaz tako storim — vsaj svoji rodbini na ljubo!« Toda ali bi na tak način ne postal lažnik? Klerikalci vseh vrst zabavljajo ob vsaki priliki o novi šoli. Pravijo, da nova šola trga otrokom vero iz srca, da jih odgojuje v zločince, da — sploh nova šola deluje na to, da neti sovraštvo proti duhovnikom ter ljudstvo tira v časno in večno pogubo. Ako si hočem pridobiti naklonjenost teh ljudi, potem moram odobrovati vse te očitke! Da, še več: moral bi celo odločno grajati »brezbožnost« onih tovarišev, ki se branijo varuštva vladoželjnih ljudi! Ali morem mirno poslušati tako obrekovanje? Ali morem take laži spraviti čez svoje ustnice ali kot resnične potrditi, ko vendar v mojem srcu vse kriči: »Vse je obrekovanje in nesramna laž!« Ne, tega ne morem storiti, pridi kar hoče!«

In kakor da mu je postalo v sobi pretesno, pograbi palico in klobuk in hiti pod milo nebo, da si na daljšem izprehodu umiri razburjeno kri. O, ko bi mogel ubežati tej bedi! Toda nikjer ne najde izhoda, nikjer rešitve! Sam ne ve, česa ga je večja groza: ali prihodnosti ali sedanjosti. Kakor v mrzlici se zavije v svojo tanko suknjo, si pritisne roko na burno bijoče srce ter zašepeče tja predse: »Kaj mi biješ tako silovito? Ali ne yeš, da ti je deželni poslanec v deželnem zboru prepovedal biti nezadovoljnemu, češ: »Nezadovoljen učitelj ne more imeti dobre šole! — Torej, umiri se, srček!«

Lucilius.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXI.

Vprašanje. Imam kot šolski vodja slabo stanovanje z dvema tesnima, vlažnima sobicama, z majhno shrambo brez kleti. Vse moje predloge v izboljšanje stanovanja pri krajnem šolskem svetu odklanjajo, in sicer po inicijativi župnikov, češ, kar je bilo toliko let za prednike dobro, naj se tudi meni slabo ne dozdeva. Župnik biva seveda v lepem farovžu, njegova mlada kuharica ima tik njegovih sob mnogo večjo lepo urejeno in suho sobo. Ona mu je seveda ljubša nego jaz! Kaj njemu mari, če se meni in moji družini zdravje ruši ter pohištvo, obleka in perilo kvari? Kaj mi je storiti, da doženem izboljšanje svojega stanovanja?

Jokohama, nadučitelj.

Odgovor. Iz Tvojega vprašanja razvidim, da Te župnik ne prekaša v poštenosti, pač pa v praktičnosti. Po pravih prirodnega zakona samoobrambe si dolžan premagati župnikovo nevoščljivost, razorožiti veljavo njegove besede in